N. M. Khrustyk,
Odessa National I. I. Mechnikov University,
Department of the Ukrainian language;
A. P. Romanchenko,
Odessa National I. I. Mechnikov University,
Department of the Ukrainian language

ASSOCIATIVITY AS A MEANS OF CREATING INFORMAL NAMES OF CARS

This article deals with peculiarities of creating informal names for the types of cars which are known in Ukraine. Attention is focused on onyms with association as a way of word formation. The mechanism of derivation of associates is reviewed. A necessity of distinguishing association word-building method grounded in the process of analyzing informal names of cars because traditional ways of creating words do not satisfy modern needs in explaining creation of words.

Various causes of appearing of informal names of the types of the cars in Ukrainian language are determined. Their connection to the associative process as means of word formation is also disclosed.

Associative method of word formation is proved to be the most productive way of creating unofficial names of cars. It helps to impress some information about the brand of the car.

Key words: way of word formation, association, association as a means of word formation, proper name, informal names of cars.

УДК 811.161.1-112'23

Л. В. Шевчук,
к. філол. н., доц.,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
доцент кафедри прикладної лінгвістики;
Г.С. Яроцька,
к. філол. н., доц.,
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова,
доцент кафедри прикладної лінгвістики

КОЛЕКТИВНЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ В МОВНІЙ КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЇ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджено ціннісні характеристики вербалізації концепту ПРАЦЯ в колективній українській мовній свідомості та в індивідуальній свідомості Т.Г. Шевченка. Матеріалом роботи слугували лексикографічні дані та художні твори Т.Г. Шевченка. Здійснений порівняльний аналіз виявив, що пріоритетною цінністю в авторській концептуалізації трудової діяльності у Шевченка виступає *воля* через

засудження невільної/найманої праці в кріпацькому суспільстві та уславлення трудової діяльності вільних, рівноправних людей.

Ключові слова: індивідуально-авторський концепт ПРАЦЯ, вербальні репрезентації.

В сучасній українській лінгвістиці помітний підвищений інтерес до базових національних категорій української культури, зокрема до концепту ПРАЦЯ, який входить до ряду ціннісних понять української концептосфери. Концепт є одним із термінів, що тлумачиться найбільш різноманітно. Незаперечним є лише те твердження, що концепт належить до свідомості і містить, на відміну від поняття, не тільки описово-класифікаційні, але й чуттєво-вольові та образно-емпіричні характеристики. Найбільш поширеними підходами до вивчення концептів вважаються лінгвокогнітивний, представлений роботами Н.Д. Арутюнової, А.П. Бабушкіна, В.З. Дем'янкова, О.С. Кубрякової, і лінгвокультурологічний, що розробляється Т.П. Вільчинською, С.Г. Воркачовим, В.І. Карасиком, В.І. Кононенком, А.М. Приходьком, Т.В. Радзієвською, Н.В. Слухай, О.С. Снітко та іншими вченими.

Лінгвокультурологічний підхід визначає як провідну ціннісну складову концепту. Цінність є головним принципом культури, а своєрідність систем цінностей визначає відмінності культур. Лінгвокультурологічний концепт є елементом, який фіксує цінності суспільства [4, с. 26].

Звертаючись до одного зі значущих понять культури концепту ПРАЦЯ, ми ставимо перед собою завдання визначити ціннісні складові вербалізації трудової діяльності в колективній українській мовній свідомості та в індивідуальній свідомості видатного майстра слова, знавця української культури, людини з тонким чуттям мови — Т.Г. Шевченка. Обираючи найбільш вдалі словесні форми, він тим самим творив культуру, створював мовну картину світу українського народу. Його художня картина світу являє собою результат взаємодії національних цінностей та цінностей картини світу автора, відображеної в найбільш адекватних мовних засобах, зрозумілих кожному представнику української лінгвокультури.

Таким чином, дослідження вербальної об'єктивації трудової діяльності в українській колективній свідомості та в індивідуальній свідомості однієї з найбільш яскравих та елітарних мовних особистостей української культури Т.Г. Шевченка є актуальним завданням сучасної аксіолінгвістики, вирішення якого дозволить реконструювати ціннісну динаміку української концептосфери.

По-перше, розглянемо концепт ПРАЦЯ в колективній мовній свідомості носіїв української культури. Цей концепт на системно-мовному рівні репрезентується множинністю лексичних, фразеологічних, пареміологічних одиниць, але його найбільш важливі понятійні характеристики відображені в семантиці слів *"праця"*, *"робота"* і *"труд"*. Хоча ці лексеми синонімічні, саме семантика "*праці*" має найбільш генералізоване значення та високу щільність, що зумовлює її статус імені досліджуваного концепту.

Звернення до словникових дефініцій номінантів концептів дозволяє визначити когнітивні ознаки концептуалізації праці в колективній свідомості сучасних

українців: за даними словників у національній мовній свідомості *праця* може бути розумовою та фізичною в залежності від того, які зусилля потребує діяльність людини — фізичні чи інтелектуальні (пор. *праця* - 1. Діяльність людини; сукупність цілеспрямованих дій, що потребують фізичної або розумової енергії та мають своїм призначенням створення матеріальних і духовних цінностей [1, с. 1103]. Характерними понятійними ознаками праці є продуктивність, тобто вона може бути оцінена з позицій відповідності зусиль та результатів; праця може бути службою, якщо вона є найманою та є джерелом заробітку, існування (пор. 3. Певний вид оплачуваної трудової діяльності; робота, служба за наймом як засіб існування, джерело заробітку *(наймана праця)*. До образно-перцептивних ознак праці належить характеристика саме напруження та зусиль, без яких неможливо уявити собі працю (пор. 4. Зусилля, напруження **[там само]**).

Таким чином, логіко-раціональними ознаками концептуалізації трудової діяльності вважаємо 1) цілеспрямовану діяльність людини; 2) таку, що потребує зусиль; 3) оцінюється за її результатами; 4) може мати матеріальну винагороду; 5) бути засобом існування.

Лексикографічні дефініції трьох лексем засвідчують такі спільні моменти, як ***праця*** — цілеспрямована діяльність, що потребує розумового чи фізичного напруження, та її результат; ***робота*** — заняття, діяльність та продукт праці; ***труд*** — праця, що вимагає великої затрати фізичної або розумової енергії, та наслідок діяльності. На відміну від ***труда*** і ***праці, роботу*** характеризують інші понятійні ознаки. За виразом дослідниці З.Г. Козирєвої, це «доліщня» складова, виявом якої є семантичний компонент «винагорода» в слові ***заробіток:*** 1) «те, що зароблене, плата за виконану роботу»: ***місячний (денний*** і т. ін.) ***заробіток;*** 2) праця, на яку наймається хто-небудь з метою заробити» (СУМ,ШІ,293): ***ходити на заробітки.*** Ідея найманої праці пов'язана саме зі словом ***робота [5, с. 118].***

На текстовому рівні репрезентанти з коренем *-роб-* ілюструють ознаки залежності діяльності людини від її а) добробуту: *Без роботи ані хліба, ані хати*; б) винагороди: *Яка плата, така й робота;* в) якості і результату праці як ознаки майстерності та бажання: *По роботі пізнати майстра. Не дивись на личко, а питай про роботу. Кожна робота легка, коли охоче її робити.* Образні, перцептивні характеристики концепту ПРАЦЯ виявляємо в таких пареміях: *Робоча, як бджола. Наша Меланка не робоча, на ній сорочка парубоча. Від роботи не будеш багатий, а будеш горбатий.*

Мовна репрезентація концепту ПРАЦЯ показує, що трудова діяльність у свідомості українців спрямована а) на примноження власного добробуту, що актуалізовано у вислові *робота на себе* та б) на підтримку фізичного існування, що стосується, перш за все, роботи за наймом — *йти в найми.* Головний аксіологічний потенціал концепту зосереджено в семантичних ознаках (прагматичних компонентах), які містять оцінку суб'єкта трудової діяльності з позиції його ставлення до праці.

Важливо, що труд, а не робота чи праця в українській мові, має релігійно-моральну спрямованість, оскільки духовне начало характерне саме для труда: духовний труд, а не робота, праця: *Душа повинна не просто трудитися, а*

трудитися Богу. Люди повинні трудитися Богу, а не своїм пристрастям. Якщо ми робимо інакше, то ми безбожні, а гірше бути нічого не може [5, с. 1-6].

Втрата лексемою ***труд*** релігійного змісту спричинила звуження семантичної сфери — втрати значень 'мученицький подвиг', 'аскетичне життя', 'подвижник' [14, с. 115], характерні для старослов'янської і давньоруської мов.

Для сучасної української мови смислове розрізнення ***труда*** і ***роботи,*** яке характерне для мови старослов'янської і давньоруської, в цілому не актуальне. В українській мові з'явилася проміжна між сучасною урочистою лексемою ***труд*** і переважно розмовною ***робота*** нейтральна — ***праця.*** Спираючись на власне дослідження та на результати розвідок українських учених, визначимо, що позитивні оцінні характеристики концепту ПРАЦЯ в колективній свідомості носіїв української лінгвокультури пов'язані не тільки з прагматичними, утилітарними орієнтирами буденної свідомості (оплата праці є стимулом роботи, праця — добробут, праця — запорука фізичного існування), але й з моральними ідеалами: праця — запорука поваги (честі, слави) в суспільстві, неробство знеславлює людину. Негативні оцінні ознаки визначаються тим, що праця виснажує здоров'я, це є важкий заробітчанський примусовий труд (нагадаємо, що страждання концептуально пов'язано з трудом [14, с. 113-118]).

Це повністю збігається з думкою М.Т. Юрія, який вважає, що головними чинниками народної моралі були повага до вільної праці, знання свого роду, почуття громадянського обов'язку. Засуджували пияцтво, лінощі, жадібність. Право на вільну працю народ виборював століттями, в ній він обстоював свою честь та гідність [13, с. 223-225]. Праця завжди була головним ідеалом українського народу, вона визначала його життєздатність. Вчені зазначають, що існує певний стереотип, за яким українців визначають як трудящу, землеробську націю, яка весь час працює, натомість росіян вважають ледачими, які здатні лише «лежати на печі» [11, с. 296-298]. По-друге, розглянемо особливості мовної концептуалізації трудової діяльності в індивідуальній мовній свідомості Т.Г. Шевченка.

У лінгвокультурології виокремлюють поняття індивідуально-авторський концепт, під яким розуміють уявлення чи образ в авторській індивідуальній свідомості, який перейшов в результаті особливостей концептуалізації письменником фрагментів буття в розряд ключового, тобто такий, що отримав в авторському сприйнятті особливу культурно-смислову цінність, ставши, відповідно, особистісно значущим. Індивідуально-авторська концептосфера, або індивідуально-авторська концептуальна картина світу, являє собою сукупність індивідуально-авторських концептів, зміст яких розкривається через особливості індивідуального стилю письменника. Саме тому, на нашу думку, розглядати окремий індивідуальний концепт слід у нерозривному зв'язку з іншими складовими авторської концептосфери.

Як зазначають дослідники-шевченкознавці, ключовими словами у творах Т.Г Шевченка є *слава, лицарство, козак, воля, "прадідівська земля" і "кров"*, що нею вона напоєна, *кобзар, "вміти панувати"* [див. 6; 7; 8; 10]. Зважаючи на це, ми висунули гіпотезу, що для поета буде значущим протиставлення праці вільної

людини на себе, на своїй землі і праці наймита, кріпака. Ця думка знайшла підтвердження в проведеному нами аналізі.

Шевченко, як виразник інтересів трудового народу, стверджує, що праця вільної людини, праця на себе — запорука добробуту. Наприклад, в поемі "Наймичка" йдеться про заможне, але бездітне подружжя, якому підкинули немовля. Цікаво зауважити певну стилізацію під народну казку: *"Був собі дід та баба... Ще змалечку удвох ягнята пасли. А потім побралися, Худоби діждалися, Придбали хутір, став і млин, Садок у гаї розвели І пасіку чималу - Всього надбали"* [12, с. 240].

Хоча селянська праця є важкою, але, в зображенні поета, коли вона не примусова, на себе, праця приносить свої очікувані плоди, які люди, *діждалися, надбали, придбали*. Дід-хазяїн навчає молоду наймичку ощадливості справжнього господаря: *"Треба, дочко, лічить плату, Зароблену плату, Бо сказано: хто не лічить, То той і не має!"* [12, с. 243].

Ідеально досконалу для людини-хлібороба модель життєустрою змальовує поет у вірші "Садок вишневий коло хати": *"Садок вишневий коло хати, Хрущі над вишнями гудуть, Плугатарі з плугами йдуть, Співають ідучи дівчата, А матері вечерять ждуть"* [12, с. 305]. Тут панує гармонія людини і природи (хліборобська праця, садок, хрущі, вечеря й сон коло хати), людини і мистецтва (спів дівчат, що вертаються з поля), гармонія людини і Космосу [8, с. 83].

Різке протиставлення праці вільної людини важкій праці наймита виражається в авторських антитезах. Наприклад, цей стилістичний прийом використовується у вірші "І дорогої, й золотої" . Так, душа поета болить, коли він бачить своїм внутрішнім зором майбутню долю маленького хлопчика-кріпака: *"Мені здається, що ніколи Воно не бачитиме волі, Святої воленьки. Що так Даремне, марне пролетять Його найкращії літа, Що він не знатиме, де дітись На сім широкім вольнім світі, І піде в найми, і колись, Щоб він не плакав, не журився, Щоб він де-небудь прихилився, То оддадуть у москалі"* [12, с. 458].

Ця антитеза є майже наскрізною в творах Шевченка, де йдеться про працю наймита, кріпака, сироти. Така праця є важкою, безперервною, із слізьми, без відпочинку, і часто це на тлі чужого багатого бенкету. Наприклад, у поемі "Гайдамаки": *"Сирота Ярема, сирота убогий: Ні сестри, ні брата, нікого нема! Попихач жидівський, виріс у порогу; А не клене долі, людей не займа. Та й за що їх лаять? хіба вони знають, Кого треба гладить, кого катувать? Нехай бенкетують... У їх доля обає, А сироті треба самому придбать. Трапляється, часом тихенько заплаче, Та й то не од того, що серце болить: Що-небудь згадає або що побачить... Та й знову за працю. Отак треба жить!"* [12, с. 65]. Або: *"А ви в ярмі падаєте Та якогось раю На тім світі благаєте? Немає! Немає! Шкода й праці"*. Фразеологічний вираз *шкода праці* використано для констатації марно витрачених зусиль.

Найпоширеніші образи у творах Шевченка - бідні наймит чи наймичка - скільки не працюватимуть, вони ніколи не розбагатіють, тільки втратять молоді літа, здоров'я та навіть життя. Такі погляди поета на наймитську працю повністю збігаються з народним уявленням про неї. Молода вдова із поеми "Сова" *"Ізчищала, ізмарніла, Кинула господу , Пішла в найми... не минула Лихої пригоди. І день і ніч*

працювала, Подушне платила... І синові на три копи Жупанок купила. Щоб і воно, повинне, До школи ходило" [12, с. 186].

"Пішла в найми, за хліб черствий Жидам носить воду. Бо хрещені не приймають: "Стара, - кажуть, - стала, Нездужає..." - і огризок В вікно подавали Христа ради. Не дай, Боже, Такого дожити, Не дай, Боже, в багатого І пить попросити. По копійці заробляла, Копу назбирала, Та до сина лист писала, У військо послала..." [12, с. 188]. Або: *"Їде чумак з-за Лиману З чужим добром, безталанний, Чужі воли поганяє, Поганяючи, співає: "Доле моя, доле, Чом ти не такая, Як інша чужая? Чи я п'ю, гуляю, Чи сили не маю?.. Чи то праця задавила Молодую силу, Чи то пудьга невсипуща Його з ніг звалила"* [12, с. 206-207].

Взагалі у Шевченка образ людської долі антонімічно метафоризується як доля-працівниця і як доля-ледащиця:*"В того доля ходить полем - Колоски збирає; А моя десь, ледащиця, За морем блукає"* [12, с. 12]. *"Ой талане, талане, Удовиний поганий! Чи ти в полі, чи ти в гаї, Обідраний цигане, З бурлаками гуляєш? Тече вода і на гору Багатому в хату. А вбогому в яру треба Криницю копати"* [12].

Як зазначалося вище, за народною аксіологічною системою працьовита людина завжди в пошані, а ледар - це трутень, якого засуджують люди. Але у Шевченка негативна конотація лексем *ледачий, ледащо* нівелюється в авторському контексті, де поет співчуває своєму героєві чи героїні, якому саме чужий людський осуд виносить несправедливу оцінку: *"Недоля не бачить, з ким їй жартувати, А люде хоч бачать , та людям не жаль: "Нехай, - кажуть, гине ледача дитина, Коли не зуміла себе шанувать* [12, с. 29]. *"Серце в'яне співаючи, Коли знає за що; Люде серця не побачать, А скажуть - ледащо!* [12, с.18]. *"Ізогнеться стан високий, Брови полиняють, І незчуєтесь; а люди Сміючись згадають Ваші літа молодії Та й скажуть - ледащо!"* [12, с.134].

Людський осуд ліні у свідомості шевченківських героїв може виявлятися в самоіронії як захист перед обставинами життя. Так, стара хвора наймичка з однойменної поеми каже про себе: *"Не та вже я стала: Зледащіла, не здужаю І на ноги встати. Тяжко, Катре, умирати В чужій теплій хаті!"* [12, с.250].

Як відомо, іронія - провідна риса ідіостилю Шевченка. Використання стилізації порад "розумних" людей в поемі "Гайдамаки" як прийом пародії є засобом створення специфічної комунікативної тональності іронічного абсурду: *"Дарма праця, пане-брате: Коли хочеш грошей, Та ще й слави, того дива, Співай про Матрьошу, Про Парашу, радость нашу, Султан, паркет, шпори, - От де слава!!! а то співа: "Грає синє море", А сам плаче..."* [12, с.59]. Іронічна інтонація зникає у відвертій відповіді "дурня" - ліричного героя *("Ви розумні люди - а я дурень")* і його відмова від такої праці. Душа поета прагне співати про героїчне минуле України: *"От де моє добро, гроші, От де моя слава"* [12, с. 61]. Таким чином, для Шевченка особисто поетична творчість є інтелектуальною працею не за гроші і славу, а заради історичної правди та справедливості.

Саме чесна праця (фізична чи інтелектуальна) визнається як поетом, так і його народом. Протиставлення чесної та нечесної (бюрократичної) праці зустрічаємо в поемі "Сон": *"Уже вбогі ворушились, На труд поспішали, І москалі на розпуттях Уже муштрувались. Покрай улиць поспішали Заспані дівчата, Та не з дому, а*

додому! Посилала мати На цілу ніч працювати, На хліб заробляти. А я стою похилившись , Думаю, гадаю, Як то тяжко той насущий, Люди заробляють. От і братія сипнула У сенат писати Та підписувать - та драти І з батька, і брата" [12, с. 203-204]. Зневажливе ставлення автора до "канцелярської братії" виражається у знеособленні їх (*братія сипнула*) та підсилюється алітерацією.

Підбиваючи підсумки здійсненого аналізу концептуалізації трудової діяльності в колективній свідомості носіїв української лінгвокультури та в художньому просторі Т.Г. Шевченка, слід зазначити, що досліджуваний індивідуально-авторський концепт, зберігаючи ті ж самі понятійні ознаки, що наявні в загальнонародному розумінні *праці*, має певну специфіку ціннісних характеристик. Пріоритетною цінністю в авторському концепті ПРАЦЯ у Шевченка виступає *воля* через засудження *невільної/найманої* праці в кріпацькому суспільстві: справжній козак краще загине на волі в чистому полі, ніж піде в найми. Праця вільних, рівноправних людей на себе, подібних в народній українській символіці до образу давнього божества Пана-господаря, усвідомлюється пророком нації як *"вміння панувати"*.

Література

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. - К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Жайворонок В. Знаки української етнокультури / Жайворонок Віталій. – К. : Вид-во «Довіра», 2006 – 703 с.
3. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови / Караванський Святослав. – К. : Вид-во «Орій» при УКСП «Кобза», 1993. – 472 с.
4. Карасик В.И. Языковые ключи / Карасик Владимир Ильич. – М. : Гнозис, 2009. – 406 с.
5. Козирєва З.Г. Вербалізація концепту "праця" в українській та російській мовах/ З.Г. Козирєва // Проблеми зіставної семантики: збірник наук. праць. – Київ: КНЛУ, 2009. – Вип.9. – С. 117–123.
6. Кононенко В.І. Українська лінгвокультурологія: Навч. посіб.. / Кононенко Віталій Іванович. – К. : Вища шк., 2008. – 327 с.
7. Маланюк Є. Книга спостережень / Маланюк Євген. – К. : «Атіка», 1995. – 236 с.
8. Пахаренко В. Незбагнений апостол / Пахаренко Василь Іванович. – Черкаси : Брама – ІСУЕП, 1999. – 296 с.
9. Словарь української мови. Упорядкував з додатком власного матеріалу Борис Грінченко: В чотирьох томах / НАН України. Ін-т української мови. Додаток О.О. Тараненка. – К. : Наук. думка, 1996.
10. Смаль-Стоцький С. Т. Шевченко. Інтерпретації / Смаль-Стоцький Степан. – Нью-Йорк; Париж; Торонто : Наукове товариство ім.. Шевченка, 1965. – 240 с.
11. Стражний О. Український менталітет. Ілюзії-міфи-реальність / Стражний Олександр. – К. : Книга, 2008–2009. – 368 с.
12. Шевченко Т.Г. Кобзар / Шевченко Тарас Григорович. - К. : «Дніпро», 1977. – 600 с.

13. Юрій М.Т. Етногенез та менталітет українського народу / Юрій Михайло Федорович. – К. : Наукове видання, 1997. – 262 с.
14. Яроцька Г.С. Экономический протоконцепт "трудовая деятельность" в русской лингвокультуре / Яроцкая Галина Сергеевна. – Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. №1021. Серія: Філологія. Вип. 66. – Харків, 2013. – С. 113–118.

Л. В. Шевчук,
Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова ,
кафедра прикладной лингвистики;
Г. С. Яроцкая,
Одесский национальный университет имени И.И. Мечникова,
кафедра прикладной лингвистики

КОЛЛЕКТИВНОЕ И ИНДИВИДУАЛЬНОЕ В РЕЧЕВОЙ КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИИ ТРУДОВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

В статье исследуются ценностные характеристики концепта ТРУД в коллективном украинском языковом сознании и в индивидуальном авторском сознании Т.Г. Шевченко. Материалом анализа явились лексикографические данные и художественные произведения Т.Г. Шевченко. В результате исследования выявлено, что в шевченковской языковой концептуализации трудовой деятельности присутствует значимый компонент — *воля*, что подтверждается текстовыми репрезентациями ценностных предпочтений труда вольных, равноправных людей наёмному труду.

Ключевые слова: индивидуально-авторский концепт ТРУД, вербальные репрезентации.

L. V. Shevchuk,
the Applied Linguistic Department of Odessa I.I. Mechnikov National University;
G. S.Yarotskaya,
the Applied Linguistic Department of Odessa I.I. Mechnikov National University

LINGUISTIC REALIZATION OF COLLECTIVE AND INDIVIDUAL PERCEPTION OF LABOUR ACTIVITY

This paper investigates the specifics of values verbalization of the concept Labour in the individual artistic worldview of T. Shevchenko and also in modern Ukrainian collective consciousness. Language indicates that labour in the minds of Ukrainian people is directed to multiply their welfare and to support physical existence (that concerns primarily employment by hire). The main axiological potential of perception is concentrated in the semantic features (pragmatic components) that contains the estimate of person from the standpoint of his attitude to work. The comparative analysis revealed that the main value in the authorial concept Labour is freedom. T. Shevchenko condemns hired labor in feudal society and approves of the value of labour of free and equal people.

Summarizing the results of analysis of the perception labour in the collective mind and in artistic space TG Shevchenko, it should be noted that the individual concept has the same conceptual features that are presented in understanding of labor in Ukrainian lingual culture, but has a some other value characteristics. The work of free people, like as in traditional Ukrainian symbols reveals the image of the ancient god Pan-host that has "the ability to rule."As to Shevchenko, poetry for him is intellectual work not for money and fame, but for the sake of historical truth and justice.

Key words: the individual concept, the labour concept, verbal representation.

СУГЕСТИВНА ЛІНГВІСТИКА
ЛІНГВІСТИКА ТЕКСТУ
ПЕРЕКЛАД

УДК 81'255.4

Ю. В. Бабій,
к. філол. н., доц., Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського,
доцент кафедри прикладної лінгвістики

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ФІГУР МОВЛЕННЯ (НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОЇ ТА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВ)

В статті здійснено оглядовий аналіз поширених способів перекладу стилістичних фігур мовлення на прикладі їхнього функціонування в українській та англійській мовах. Висвітлено потенціал досліджуваних мовних явищ у стилістичних системах мов.

Ключові слові: стилістичні фігури, основні способи перекладу, стилістичні системи.

Будь-який текст характеризується належністю до певного стилю, отже кожний текст має стилістичний аспект, що репрезентований різноманітним функціонуванням стилістичних виражальних засобів – фігур мовлення [1, 17].

Стилістичні проблеми перекладу стосуються передачі у перекладі стилістичних характеристик оригіналу: відповідності стилів і жанрів та передачі різних стилістичних засобів. Стилістичні засоби особливо широко вживаються у художній літературі та публіцистиці і значно менш характерні для ділової сфери спілкування та наукової літератури. Оскільки стилістична компетенція становить, так би мовити, вищий рівень у порівнянні із знанням граматики та лексики, то стилістичні проблеми перекладу становлять більші труднощі для перекладача [3, 59].

Для розгляду цих проблем спочатку доцільно визначити поняття «стилістична відповідність» та «стилістичний відповідник». Стилістична відповідність перекладу оригіналу досягається за рахунок врахування особливостей стилів текстів мовою оригіналу і перекладу та адекватної передачі всіх стилістичних характеристик оригіналу. Наприклад, поетичний твір повинний перекладатися не прозою, а саме як вірш або поема, оскільки в іншому випадку це вже буде не переклад, а певного роду вільна передача або переказ засобами іншої мови, тому що не враховується поетична форма оригіналу. Стилістичний відповідник – це стилістичний засіб мови перекладу, адекватний відповідному засобу мови оригіналу [3, 63].

Стилістичні системи мов мають свій національний характер. Стилістичні прийоми різних мов в основі є схожими, але функціонують в дискурсі по-різному. Одні й ті ж прийоми мають різну частоту вживання, стилістичну значущість,